

Työ- ja elinkeinoministeriö
Neuvotteleva virkamies
Henri Backman

Muistio 29.3.2021

HUOLTOVARMUUSKESKUKSEN VUODEN 2020 TILINPÄÄTÖKSEN VAHVISTAMINEN

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävistä säädetään huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa (1390/1992). Lain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 5 §:n mukaan huoltovarmuuden kehittämistä ja ylläpitoa varten on Huoltovarmuuskeskus. Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa on valtion talousarvion ulkopuolella oleva huoltovarmuusrahasto, jonne tuloutetaan nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1472/1994) nojalla kannettava huoltovarmuusmaksu.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 12 §:n mukaan Huoltovarmuusrahaston pääoman muodostavat varmuusvarastoissa olevat tavarat, sijoittamattomat varat sekä Huoltovarmuuskeskuksen muu omaisuus ja saatavat. Varmuusvarastoitujen tavaroiden luovutuksessa syntynyt voitto tai tappio on otettava huomioon huoltovarmuusrahaston pääoman muutoksena. Jos valtioneuvosto päättää lakkauttaa tai supistaa valtion varmuusvarastoja, huoltovarmuusrahaston pääoma tai supistusta vastaava osa siitä on tuloutettava valtion talousarvioon.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 12 a §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa Huoltovarmuuskeskuksen tilinpäätöksen. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä vahvistaessaan valtioneuvosto voi keskuksen hallituksen esityksestä päättää huoltovarmuusrahastoon kertyneiden varojen siirtämisestä valtion talousarvioon, jos ne eivät ole välttämättömiä valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden toteuttamiseksi tai laissa säädettyjen menojen kattamiseksi.

Covid-19-pandemia ja sen seurannaisvaikutukset ovat vaikuttaneet vuonna 2020 poikkeuksellisella tavalla huoltovarmuuteen ja yhteiskunnan kriittisten toimintojen jatkuvuuteen. Koronakriisin vaikutukset merenkululle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon materiaaliseen varautumiseen ovat olleet merkittäviä huoltovarmuushaasteita. Huoltovarmuuskeskus on hoitanut vuoden 2020 aikana erityistehtävinä kriittisten suojaintarvikkeiden ja lääkkeiden hankintaa sekä meriliikenteen jatkuvuuden turvaamista.

Tuloutus valtion talousarvioon huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 12 §:n perusteella

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 12 §:n 2 momentissa säädetään, että jos valtioneuvosto päättää supistaa valtion varmuusvarastoja, on

supistusta koskeva osa rahaston pääomasta tilitettävä valtion talousarvioon. Huoltovarmuuden tavoitteista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1048/2018) ei muutettu valtion varmuusvarastojen tasoja eikä päättyneellä tilikaudella ole siten tehty tällaisia varastojen supistuksia.

Harkinnanvarainen tuloutus lain 12 a §:n perusteella

Saman lain 12 a §:n mukaan tilinpäätöstä vahvistaessaan valtioneuvosto voi Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen esityksestä päättää huoltovarmuusrahastoon kertyneiden varojen siirtämisestä valtion talousarvioon, jos ne eivät ole välttämättömiä valtioneuvoston ko. lain 2 §:n 2 momentin nojalla asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden toteuttamiseksi tai 15 §:ssä säädettyjen menojen kattamiseksi.

Huoltovarmuuskeskuksen hallitus esittää, että rahastossa ei tällä hetkellä ole sellaisia varoja, jotka tulisi 12 a §:n nojalla tulouttaa valtion talousarvioon. Perustelut tähän ovat seuraavat:

1. Päättyneen tilikauden kokonaistulos oli noin 125 miljoonaa euroa tappiollinen johtuen muun muassa öljyvarastojen arvojen alentamisesta 274 miljoonan euron edestä.
2. Huoltovarmuuskeskuksen on pidettävä jatkuvasti yllä hyvää maksuvalmiutta, jotta se säilyttää jatkossakin reagointivalmiuden yllättävien ja äkillisten hankinta- tai investointitarpeiden varalta. Maksuvalmiuden merkitys on korostunut Covid-19-pandemian aikana. Huoltovarmuuskeskus osallistui vuoden 2020 aikana muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon tarvitsemien kriittisten suojaintarvikkeiden ja lääkkeiden hankintaan sekä meriliikenteen turvaamiseen poikkeusoloissa. Suomen muuttunut turvallisuusympäristö ja muut merkittävät tapahtumat, kuten maailmanlaajuinen pandemia, edellyttävät Huoltovarmuuskeskukselta aiempaa suurempaa valmiutta nopeisiinkin taloudellisiin toimenpiteisiin huoltovarmuuden turvaamiseksi äkillisissä ja yllättävissä tilanteissa. Tämän vuoksi Huoltovarmuuskeskuksen on pidettävä jatkuvasti yllä hyvää maksu- ja reagointivalmiutta.
3. Huoltovarmuuskeskus on käynnistänyt tai käynnistämässä valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätökseen pohjautuvat laajat ja pitkäkestoiset ohjelmat (Digitaalinen turvallisuus 2030, Energia 2030, Alue 2030, Logistiikka 2030), jotka merkitsevät varojen käytön lisäystä.
4. Huoltovarmuuskeskuksen toiminnan perusrahoitus tulee energiahyödykkeistä kannettavasta huoltovarmuusmaksusta ja osinkotuotoista. Huoltovarmuusmaksun taso on määritetty vuonna 1992 eikä siihen ole tehty inflaatiotarkistuksia. Maksun tuotto on viime vuosina laskenut trendinomaisesti. Päättyneellä tilikaudella aleneminen oli merkittävä.
5. Rahoitusennusteen mukaan rahaston varat riittävät kattamaan sidotut ja arvioidut menot lähivuosina, mutta ylimääräisiä varoja ei ole.

Esitys:

Edellä selostetuilla perusteluilla esitetään, että valtioneuvosto vahvistaa Huoltovarmuuskeskuksen vuoden 2020 tilinpäätöksen.